

Корпоративний контроль та механізми його регулювання в Законі України «Про акціонерні товариства»

Кобецька Н. Р.

Сучасна ситуація в акціонерних товариствах характеризується зниженням кількості операцій, пов'язаних з вкладенням інвестицій, вільним обігом акцій, і збільшенням масштабів операцій, спрямованих на переділ власності. Основною проблемою сьогодні є формування

такої системи управління, яка б враховувала інтереси всіх суб'єктів корпоративних відносин. Визнаючи і закріплюючи принцип рівності прав акціонерів, фактично треба визнати, що загальний обсяг їх прав визначається кількістю належних акціонеру акцій і є ефективним за умови концентрації акціонерного капіталу. При цьому зацікавленість в придбанні контрольного пакету акцій та встановленні контролю над товариством є вирішальним фактором вкладення інвестицій.

Можливість суб'єктів акціонерних відносин здійснювати вирішальний вплив на прийняття тактичних і стратегічних рішень та в кінцевому рахунку отримувати вигоди від діяльності корпорації власне і охоплюється поняттям корпоративного контролю. Легальне визначення контролю в акціонерному товаристві знайшло відображення в ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» і по-суті зводиться до можливостей формувати органи товариства, визначати зміст управлінських рішень та впливати на розпорядження належним йому майном.

Аналіз норм Закону України «Про акціонерні товариства» дає можливість визначити встановлені ним механізми регулювання відносин контролю в товаристві, обмеження, спрямовані на захист в таких відносинах насамперед прав міноритаріїв, та недопущення задіяння недобросовісних методів встановлення контролю, рейдерських захоплень:

1. насамперед, це механізм придбання значного і контрольного пакету акцій, напряму пов'язаний зі встановленням контролю, ст. 64 Закону встановлює обов'язок осіб, що мають намір придбати значний пакет акцій (10% і більше простих акцій), подати товариству письмове повідомлення про свій намір не пізніше, як за 30 днів до дати придбання та оприлюднити його, а наступна ст. 65 Закону встановлює обов'язок власників контрольного пакету акцій (50% і більше простих акцій) запропонувати всім акціонерам викупити у них прості акції товариства, що є важливим механізмом захисту прав власників не контрольного пакету акцій. Хоча товариство і не має права вживати заходів до перешкоджання такому придбанню, але з іншої сторони - володіючи інформацією, воно в змозі підготуватись до можливого перерозподілу контролю;
2. гарантування переважного права існуючих акціонерів на придбання акцій при їх додатковій емісії (ст. 27 Закону «Про акціонерні товариства»), при чому пропорційно частці належних їм простих акцій у загальній кількості простих акцій, про що товариство зобов'язане письмово повідомити акціонерів не пізніше як за 30 днів до початку їх розміщення. Такий принцип пропорційності дає можливість зберегти існуючий ступінь контролю в товаристві;
3. ряд процедурних положень щодо порядку проведення загальних зборів товариства, які унеможливають фальсифікацію скликання та встановлення результатів зборів, як і можливості маніпулювати підвідомчістю при ініціюванні судових справ, а саме, правило про проведення загальних зборів за місцезнаходженням товариства (ч.2 ст. 35 Закону), використання бюлетенів при голосуванні з особистим підписом акціонера (ст. 43 Закону), прийняття рішення по ключових питаннях діяльності більш як | голосів акціонерів від загальної їх кількості (ч. Б ст. 42 Закону) тощо;
4. значна кількість положень, спрямованих на врахування інтересів міноритаріїв, і цим самим обмеження використання рейдерами саме міноритаріїв та їх акцій для проникнення в товариство, як наприклад, запровадження кумулятивного голосування при обранні членів наглядової ради (ст. 53 Закону), коли, звичайно, при узгодженості позицій та концентрації голосів міноритарними акціонерами, вони реально в змозі отримати місця в наглядовій раді; визначення випадків і порядку обов'язкового викупу акціонерним товариством акцій на вимогу акціонерів за ціною, не нижчою їх ринкової вартості (ст. ст. 68, 69 Закону); врегулювання, за умови закріплення в статуті, переважного права на придбання акцій, що продаються акціонерами приватного товариства, яке не поширюється тільки на випадки переходу права власності на цінні папери в результаті їх спадкування чи правонаступництва (ст. 7 Закону). Щоправда Закон в регулюванні останнього положення чітко говорить про продаж акцій, а не будь-яке відчуження, як, зокрема, дарування акцій як форму відчуження, яку широко використовують рейдери при одержанні акцій приватних (закритих) акціонерних товариств;
5. детально виписана процедура прийняття рішень про вчинення значних правочинів та правочинів, щодо вчинення яких є заінтересованість (ст. 70-72 Закону), спрямована на недопущення сумнівних операцій з активами товариства всупереч інтересам насамперед самого товариства, та ряд інших законодавчих механізмів.

Ефективність норм Закону визначиться в процесі їх застосування. Безумовно ефективність корпоративного управління і контролю безпосередньо залежить від реалізації на практиці принципу поєднання інтересів різних груп суб'єктів, що беруть участь в даних відносинах. Надзвичайно важливим є забезпечення і реалізація збалансованих механізмів захисту різних категорій акціонерів, врахування глибинної сутнісної природи інтересів мажоритарних і міноритарних акціонерів, впровадження розумної системи стримувань і противаг, з метою забезпечення інтересів акціонерного товариства в цілому.